

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№5/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 580 sahifa,
14-may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjyiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Nutq o'qitirish mashg'ulotlarida maqol va rivoyatlardan foydalanish texnologiyasi	12
Azimova Nodira Xikmatovna	
Matematikada o'tkaziladigan sinfdan tashqari viktorina, matematik ertalik va matematik musobaqalarni tashkil etish.....	15
Azizova Dilnoz Yo'ldashevna	
Adabiy ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishda didaktik o'yinlarning o'rni	19
Hasanova Bahora Isa qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darsliklaridagi kognitiv-pragmatik mashqlar turlari va mazmuni.....	22
Jahonova Nargiza Yunus qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanidan uyga vazifalarni tashkil etishda QUIZ testlardan foydalanish	28
Jamolova Nodirabegim Jobir qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini tashkil etishning dolzarbligi	32
Mazgarova Durdona Shuxrat qizi, Mirzakamolova Komola Xojiakbar qizi	
Understanding and Using Articles in English: A Practical Approach.....	35
Mustafeyeva Nigina Shuhrat kizi	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari.....	40
Nosirova Dilfuza	
Ona tili va o'qish savodxonligi fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va ahamiyati	45
Otamurodova Mahfirat Husan qizi	
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va qonunlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuv	49
Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining kasbiy etikasi va madaniy salohiyatini shakllantirish omillari...52	
Qodirova Fotima Rashidovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarining qiyosiy tahlili55	
Shokirova Madinabonu Shomurod qizi	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni.....59	
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi	
Boshlang'ich ta'limda ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari (Singapur ta'lim tizimi misolida).....63	
Taniqulova O'g'lioy Fahriddin qizi	
SWOT texnologiyasi asosida talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish modeli.....66	
Abdusalomova Saidabonu Ziyovuddin qizi	
Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте	69
Зияев Амаль Толибович	
Современные методы обучения иностранному языку в начальных классах	72
Косимова Шахризода Бахромжон кизи, Рузметова Хилола Абдушариповна	
Ислам в духовных исканиях Льва Толстого: уважение великого писателя к религии и пророку	75
Мамасодикова Махзуна Жалол кизи	
Проблемы и особенности перевода с узбекского языка на русский: анализ ошибок и пути решения	78
Холмуродова Дилдора Хусниддиновна	
Развитие русского языка в современном мире	80
Чернова Татьяна Алексеевна, Темиров Руслан Расул угли, Хасанов Сайхунбек Килич угли	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari.....83	
Komilova Lola Nasilloevna	
Maxsus pedagogikani o'qitishda klinik, tarixiy, psixologik, didaktik materiallarni integrativ o'qitish metodlari	91
Djavlanova Nodira Xamza qizi	

Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining loyihalash kompetentligini shakllantirish	94
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Formation of Cultural Tolerance in Preschool Children Through Foreign Language Learning Using Digital Educational Resources	98
<i>Dadakhanova Mohlaroyim Muratvayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va qo'llab-quvvatlashning samarali usullarini o'rganish	106
<i>Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li</i>	
O'quv jarayonida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning ta'limiy aspektlari tahlili	110
<i>Zubayda Barnoyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari.....	116
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna, Usmanova Mashkura Mirzoroximovna, Xunarova Lobar Akbaraliyevna</i>	
Butun dunyoda nogiron bolalarga nisbatan munosabat: stereotiplar va ularni yengish	120
<i>Axmadova Shahloxon Voxid qizi</i>	
Ijtimoiy va pedagogik riabilitatsiyon deviant xulqi bo'lgan o'smirlar.....	124
<i>Abduvaliyeva Mashhura Abduvohid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarini tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish.....	127
<i>Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna</i>	
Maktab o'quvchilarida chet tili bo'yicha strategik kompetensiyani shakllantirish: psixologiyistik asoslar	131
<i>Akmalxonova Nodira</i>	
Chet tillarini o'zlashtirishning psixologiyistik asoslari: A. A. Leontyev qarashlarining tahlili	137
<i>B. O. Toshboyeva</i>	
O'quvchilarni tabiiy-ilmiy savodxonligini shakllantirish asosida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning xususiyatlari mazmuni	143
<i>Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf "tarbiya" darslarida o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan mavzularning mazmun-mohiyati	148
<i>Xoliqulova Moxichehra Nodir qizi</i>	
Развитие деонтологической компетентности будущих учителей предмета "воспитания"	152
<i>Бахобов Анвар Абдусаттор угли</i>	
Obrazli tafakkur – boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini o'stiruvchi vosita	155
<i>Turg'unova Xumora Xusniddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda janriy xususiyatlariga ko'ra ifodali o'qish ko'nikmasining yo'nalishlari	158
<i>Tirkasheva Xumora Nurali qizi</i>	
Sharof Boshbekovning "Temir xotin" dramasida dramatik diskursning semantik va sintaktik qurilishi	162
<i>Mavlanova Xafiza Gulmurodovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning teleko'rsatuvlar vositasida nutq madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	166
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
"O'z-o'zini rivojlantirish", "amaliyot" hamda "pedagogik amaliyot" tushunchalarining ijtimoiy-falsafiy, pedagogik talqini	169
<i>Adasheva Matluba</i>	
Kursantlarda muzokaraga kirishish ko'nikmalarini shakllantirishda nizoli vaziyatlar strategiyalarining psixologik o'rni	173
<i>Azamjonova Oyniso Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvi jarayonida rahbar kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvlari.....	178
<i>Berdiyeva Dilafruz Shuxratovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quv-tarbiya jarayonida mashq daftarining o'rni va ahamiyati	182
<i>Bo'ronova Maftuna Valijon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari	186
<i>Burxanov Bahodir Baxtiyorxodjaevich</i>	
Yoshlar orasida emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari	191
<i>Darvishxojayev Xasan Abdulxakimovich</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	195
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i>	

Ingliz tilida talaffuzni o'rgatishda samarali zamonaviy kompyuter dasturlari	198
Ernazarova Shahnoza Ergash qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaning ahamiyati va ma'naviyatga ta'siri	202
Fayziyeva Dilfuza Tohir qizi	
The Importance of Modern Technologies For Improving Speech Skills of Primary Students.....	206
I. A. Komolova	
Bo'lajak pedagoglarning ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishining o'ziga xos imkoniyatlari.....	209
Inadullayeva Sevara Qahramonovna	
O'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi metodlar	212
Jumanova Shaxnoza Baxromjanovna	
Ulug'bek Hamdamning "Isyon va itoat" romanida obrazlar hayotiga konfliktning ta'siri.....	215
Karimova Mahliyoixon Mahkamjon qizi	
Sharq mutafakkirlari qarashlarida harbiy xizmatchilarda psixik o'zini o'zi boshqarish muammolarining metodologik tahlili	219
Kiyomxujaeva Madina Rustambek qizi	
Xorijiy tillarni o'qitishda milliy va xalqaro tajribalarni solishtirish	224
Jumaboyeva Malika, Eshpolatova Nozima, Ne'matova Shahzoda, Razzakova Nodira	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida markazlar faoliyatini rivojlantirishda tarbiyachining nutqiy madaniyati	227
Nazarova Zulayxo Turabovna, Oyidinova Baxriniso Burxon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni faoliyatlar orqali ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishda tarbiyachining vazifalari	231
Niyozova Maftuna Normaxmat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli ta'lim muhitida "Smart-Learning" texnologiyalarini samarali qo'llashga tayyorlash metodikasi (umumiy pedagogika misolida)	234
Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna	
O'qish savodxonligini rivojlantirishning zamonaviy didaktik yondashuvlari	237
Oripova Dilnozaxon Abduvosi qizi, Azimova Ziyoda Ergashevna	
Adabiy ta'limda o'quvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	241
Qodirova Dilnoza Alisher qizi	
"Yorug'lik dispersiyasi va uni hosil bo'lishi" mavzusini eksperimental yo'l bilan tushuntirish metodikasi.....	245
Rashidova Vazira Baxodir qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarini akademik mobillik asosida o'qitish tizimini takomillashtirish muammolari va ularning yechimlari	248
Ruziyeva Shoxida Fatilloevna	
Literature is A Reflection of the Soul and Culture of Humanity.....	254
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Linguistic Devices in Detective Terminology of "The Purloined Letter" by Edgar Allan Poe	257
Shokirova Markhabo	
Maktab direktorlarining psixologik bilimlarini rivojlantirishning ahamiyati va yo'nalishlari.....	260
Talabayev Utkirjon Rosuljonovich	
Bo'lajak harbiy xizmatchilarda empatiya orqali kasbiy moslashuvchanlikni oshirishning ijtimoiy-psixologik asoslari	263
Toshmatov Rustamjon Muydinjon o'g'li	
Tanqidiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik va psixologik nazariyasi bo'yicha xorijiy va mahalliy tadqiqotlar tahlili	266
Xudoyorova Gavhar Baxtiyor qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash mazmuni va amaliy ahamiyati	271
Yakubova Zilola Zikirovna	
Zulfiya she'riyatida vafodor ayol timsoli	274
Yusupova Muqaddam Mahmutjonovna	
Yangi davr – yangi dars: ta'limdagi zamonaviy metodlar.....	278
Jumoniyo'zov Nurbek Xudoyorovich	
Взаимное сотрудничество Республики Узбекистан и Республики Азербайджан в формировании современной системы международных отношений	280
Исломов Абдулазиз Латиф угли	

Qo'l mehnati orqali talabalarda mas'uliyat va intizom tuyg'usini rivojlantirish.....	284
Abdullajonova Dildoraxon Rustamjonovna	
Innovatsion ta'lim muhiti sharoitida o'qituvchining akmeologik pozitsiyasini shakllantirish	288
Aralova Dilafruz Dushaboy qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fanlararo aloqadorlikning ahamiyati.....	292
Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi	295
Madraximova Maxfuza Axmedovna, Madraximov Shuxratjon Shukurovich	
Yosh o'qituvchilar va ongsostining ta'limdagi ahamiyati	299
Mutabar Kasimkhodzayeva	
A Stylistic Comparison of Ethical and Moral Proverbs in English and Uzbek.....	303
Parvina Mukhtashamova	
Talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda podkast texnologiyalaridan foydalanish	306
Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich	
Informatika o'qitishda grafik organayzerlardan foydalanish.....	308
Zohidova Mahfuza Habibovna	
Характеристика деловой переписки на русском языке	311
Бобоназаров Хуршид Ишпулатович	
Vatanparvarlik hissini yoshlarda takomillashtirish masalasining mahalliy psixologlar tomonidan talqini	315
Kulaxmetov Abdusattor Baxriddinovich	
Методика преподавания фразеологизмов в старших классах	319
Мамадаминова Жамила Турабоевна	
Особенности учебного кластера как среды для развития речевых навыков	323
Мамаджанова Карина Абдукаримовна	
Maktabgacha ta'limda hr boshqaruvi: rivojlangan mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston sharoitida tatbiq etish yo'llari.....	327
Alovdinova Iroda Botir qizi	
"Kognitiv faollik" tushunchasi va uning pedagogik-psixologik aspektlari	330
Ismoilova Nozimaxon	
The Significance of Media Competence in Enhancing Speaking Skills Among B2 and C1 Level Learners	335
Vazira Bafayeva Muxiddinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida 21-asr ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	338
Raximdinova Gulbodom Ibrohimjon qizi	
Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning transversal kompetensiyalarini rivojlantirishda maxsus va interfaol metodlardan foydalanish	344
Askarova Barchinoy Abdurahimovna	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining grafik kompetentligini transformatsion yondashuv asosida rivojlantirishning samarali shakllari va interfaol metodlardan foydalanish	347
Butayeva Gulmira Boxodirjonovna	
Ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarni tutingan oilalarga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari	350
D. Q. Rahimova	
Emotsional intellektni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim metodlarining o'rni.....	353
Jamalova Kamola Shahobiddinovna	
Tadqiqot samaradorligini pasaytiruvchi metodik xatolarni korrektsiya qilish usullari	358
Mamasidiqova Odina Islomjon qizi	
Ona tilini o'rgatishda didaktik material tanlash metodikasi	362
Mamatova Gulshan Amankulovna	
Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida to'rt blokli model (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlik) ning qo'llanilishi	365
Mirzoyeva Maftuna Husnitdinovna	
Spekulyativ dizayn metodi asosida talabalarda kelajak ssenariylarini yaratish texnologiyasi	368
Nishonov Nodir Alimjanovich	
Filologiya yo'nalishi talabalari ta'lim jarayonida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda hamkorlik pedagogikasining ahamiyati.....	372
Nishonova Aziza Mirzaxmadovna	

6–7 yoshli bolalarning kognitiv ko'nikmalarini raqamli ta'lim vositalari asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish	375
Nuritdinova Shaxnoza Kamoliddin qizi	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirishning innovatsion metodikasini takomillashtirish	377
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi	
O'quvchilar bilan olib boriladigan sport ishlarining pedagogik asoslari	380
Oromova Laylo Ilhomovna	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini dasturlash tillari orqali rivojlantirish yo'llari ..	384
Raxmatov Mirzo Mukimovich	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini tayyorlashda dizaynerlik qobiliyatlarini takomillashtirishda mahorat darslari (master klass)ni tashkil qilish	389
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Shaxs kasbiy taraqqiyoti va amaliy faoliyat rivojlanishining omillari	394
Toshmurodov Muxriddin Suvon o'g'li	
Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchisining kasbiy kompetentligini shakllantirish mexanizmlari	398
Yuldasheva Nargiza Egamberdiyevna	
Talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasi	401
Alimov Farhod Sharabidinovich	
Boshlang'ich ta'limda buyuk allomlarimiz merosini integratsiya asosida o'qitish usullari	405
Mamatkarimova Sevara Alim qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilari inklyuziv kompetentligini rivojlantirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	410
Raximov Atanazar Karimovich, Yuldashova Iroda Dilshodovna	
15-16 yoshli voleybolchilardan iborat nazorat va tajriba guruhlarida sakrash chidamkorligining pedagogik tajriba davridagi rivojlanish ko'rsatkichlarini shakllanish dinamikasi	413
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni rivojlantirishning metod va vositalari	417
Xudoyberdiyeva Sayyora Abdumumin qizi, Buzrukov. T. O.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	421
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Pedagogik oliy ta'lim talablarida kasbiy pedagogik imijni rivojlantirishning ijtimoiy pedagogik zaruriyati	425
Mo'ydinova Shoxsanam Doniyorbek qizi	
The Role of English as a Tool for Cultural Diplomacy in Post-Soviet Uzbekistan	428
Fariza Umarova Yorqin kizi, Iroda Roziqova Alsharifiddin kizi	
Ijodiy tafakkur shakllanishida lug'atlarning o'rni va ahamiyati	434
Tursunova Ozoda Faxriddinovna	
Malakali bokschi larni texnik-taktik tayyorlashda bosqichma-bosqich yondashuv	437
Meliqo'ziyev Mavlonjon Ro'zmatjon o'g'li, Meliyo'ziyev Bektemirjon Ro'zmatjon o'g'li	
Possibilities of Physical Education Means in the Formation of Volitional Qualities in Schoolchildren	443
Z. Nazarov	
Bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish ijtimoiy pedagogik zarurat sifatida	447
Abdullayeva Nasiba Abdusolomovna	
Rus tili darslarida kommunikativ yondashuvlar	451
Adilova Soliyaxon	
Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish	455
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Talabalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishni boshqarish asosida ta'lim xizmatlarini takomillashtirish	458
Abdullayeva Aziza	
Tabiiy fanlarni o'rganishda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun interfaol usullar va zamonaviy texnologiyalar	461
Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ta'lim mazmunini loyihalashga tayyorgarligining pedagogik psixologik xususiyatlari	465
Haydarqulova Mahliyo Zafarovna	

Zamonaviy yondashuv asosida talabalarda ekologik ta'lim-tarbiya berishning samarali yo'llari	469
Sh.S.Shodmonova, Hotamov Tolibjon Narzulloyevich	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari nutqini o'stirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	472
Imomova Muazzam Rafiqjon qizi	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning natijalarini baholash.....	476
Ismatova Ozoda Parda qizi	
Bolalar ijtimoiylashuvining psixologik masalalari	482
Jo'Imurodov Oybek Asliddin o'g'li	
Ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda didaktik vositalarning o'rni	485
Karimova Nilufar Raimjonovna	
Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy ish olib borishda muammo va yechimlar.....	488
Komilova Mohiniso Jobir qizi	
Kimyo o'qituvchisi kasbiy kompetentligini aniqlashning ustuvor pedagogik vazifalari	491
Mamajonov Shuhratjon Asqarovich, Odilxo'jazoda Nigoraxon Baxtiyorxo'ja qizi	
Ma'naviy taraqqiyot sharq allomalar merosida	495
Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna	
Abduqodir Shakuriyning yangi usul maktablari va o'qitish metodikasi	499
Muxtorqulova Rushona Zohidjon qizi, Salomova Ra'no Vassiyevna	
Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri.....	505
Lapasova Zebiniso Xidirovna	
Fransuz tili mashg'ulotlarida madaniyatlararo muloqotga o'rgatishning kommunikativ texnologiyalari	509
Muzaffarova Nodira Mardonovna	
O'quvchilarni ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini shakllantirish omillari	514
Norbo'tayev Farhod Maxsidin o'g'li	
O'qituvchining kasbiy kompetentligi orqali o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish.....	518
Rajabova Xurshida Hakimovna	
Harbiy xizmatchilarning oilasini harbiy muhitga moslashuvining ijtimoiy-psixologik omillari.....	521
Rejamatova Iroda Ikramshikovna	
Refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida	526
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablari direktorlarining boshqaruv faoliyatida ijtimoiy muhitni rivojlantirishning amaldagi holati (menejerlik o'quv kurslari misolida)	530
Saidqulov Sodiqjon Botirovich	
Umumta'lim maktab o'quvchilarining ijtimoiy-siyosiy kompetensiyasini shakllantirish: nazariy yondashuv va ilmiy asoslar.....	533
Samatova Iroda Azamjon qizi	
Beyond Accountability: A Growth-Oriented Teacher Appraisal System for Professional Development.....	537
Sardorbek Rislikboyev	
Milliy qadriyatlar – millat ko'zgusi	542
Sulaymonova Tanzila Zoir qizi	
Tarbiya jarayoni mazmuni va mohiyati.....	545
Sultonov Ismoiljon Qodirjon o'g'li	
Nutqni rivojlantirishda interfaol pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurati va shart-sharoitlari.....	548
Tursunova Kamola Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotining milliy imidjini rivojlantirish va boshqarish texnologiyalari	552
Valiyeva Hamida	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni maktab ta'limiga kompleks tayyorlash mazmuni.....	556
Xolboyeva Gulnora Ulashovna	
10-12 yoshli stol tennischilarni jismoniy tayyorgarligini yordamchi mashqlar majmuasini qo'llash orqali rivojlantirish.....	559
Yaqubova Zulayxo Alisherovna	
Gumanitar fanlarda milliy folklardan foydalanishning ahamiyati.....	564
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Классификация сказок и их характерные черты	568
Мусурманова Азиза Камиловна	

Необходимость развития коммуникативных компетенций у студентов медицинского ВУЗА.....	572
Шукурова Нодира Тиллаевна, Фуркатова Сабрина Фармоновна	
Oila va maktab hamkorligi asosida o'smir yoshidagi o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish masalalari	576
Evatov Saminjon Sobirovich	

BO'LAJAK PEDAGOGLARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH IJTIMOY PEDAGOGIK ZARURAT SIFATIDA

Abdullayeva Nasiba Abdusolomovna

Farg'ona davlat universiteti pedagogika kafedrası o'qituvchisi

ORCID: 0000-0002-6248-6064

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotidagi o'zgarishlar ta'lim tizimida yangi yo'nalishlarni izlash zaruratini yuzaga keltirayotgani yoritilgan. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Mazkur maqolada pedagogik meros va zamonaviy yondashuvlar asosida "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalari, ularning farqlari, mohiyati, shuningdek, bo'lajak pedagoglarda ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish yo'llari tahlil etilgan. Kompetensiyaning asosiy komponentlari aniqlanib, ularning kognitiv, diagnostik, loyihaviy-konstruktiv, faoliyatli, refleksiv va kommunikativ tarkibiy qismlar sifatida asoslab berilgani ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasi, bo'lajak pedagog, kompetensiya, kompetentlik, ta'lim, tadqiqot, innovatsiya, kasbiy tayyorgarlik, integratsiyalashgan sifatlar.

Abstract: This article discusses how changes in the political, socio-economic, and cultural life of Uzbekistan are driving the need to explore new directions in the education system. In this context, the development of research competence in future teachers has become a pressing issue. The paper examines the concepts of competence and competency, their differences and essence, and analyzes ways to foster research competence among pedagogical students, drawing on both pedagogical heritage and modern approaches. It identifies the key components of research competence as cognitive, diagnostic, project-constructive, activity-based, reflective, and communicative elements.

Key words: research competence, future teacher, competence, competency, education, research, innovation, professional training, integrative qualities.

Аннотация: В статье освещается, как происходящие в политической, социально-экономической и культурной жизни Узбекистана изменения обуславливают необходимость поиска новых направлений в системе образования. С этой точки зрения актуальной становится задача формирования исследовательской компетенции будущих педагогов. В статье рассматриваются понятия "компетенция" и "компетентность", их различия и сущность, а также анализируются пути развития научно-исследовательской компетенции у студентов педагогических направлений на основе педагогического наследия и современных подходов. Обосновываются основные компоненты исследовательской компетенции, определяя их как когнитивный, диагностический, проектно-конструктивный, деятельностный, рефлексивный и коммуникативный аспекты.

Ключевые слова: научно-исследовательская компетенция, будущий педагог, компетенция, компетентность, образование, исследование, инновации, профессиональная подготовка, интегративные качества.

KIRISH

Yangi O'zbekistonning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan yangiliklar ta'lim tizimida yangi yo'nalishlarni izlashga olib kelmoqda. Bu esa shaxs va jamiyat qiziqishlarini uyg'unlashtirib, kompetentli yondashuv sharoitida talabalarning ijtimoiy-kasbiy moslashuvidagi muammolar bilan bog'lamoqda. Shaxsiy va ijtimoiy integratsiyalashgan ta'lim natijasining asosiy tushunchalari kompetentlik va kompetensiyadir.

Ma'lumki, o'qish, o'rganish, ijodiy izlanish va o'qitishning yangi shakl, uslub hamda vositalarini qidirish masalalari Sharq pedagogikasida ming yillar davomida xalqimiz ma'naviyatining shakllanishida muhim manba bo'lib kelgan "Qur'oni karim", Hadisi shariflarda, shuningdek, buyuk mutafakkirlar Muhammad Ismoil al-Buxoriy, Muhammad Iso at-Termizi, Mahmud Qoshg'ariy, Abu Nasr Forobiy, Yusuf Xos Hojib, Husayn Voiz Koshifiy, Amir Temur, Alisher Navoiylarning ilmiy merosida nodir fikrlar tarzida o'z ifodasini topgan. Yangi davr pedagogikasi-

ning asoschilaridan sanalmish Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Abdurauf Fitrat asarlarida ta'lim-tarbiya va bu jarayondagi o'qituvchining o'rni va xizmatlari davrning ijtimoiy-siyosiy hayotidan kelib chiqib, o'ziga xos ravishda talqin etilgan. Jumladan, Abdulla Avloniy o'qituvchi faoliyatiga alohida to'xtalib, bolaning fikriy taraqqiyotini oilaga emas, maktabga, muallimlar zimmasiga yuklaydi: "Fikr tarbiyasi eng kerakli, ko'p zamonlardan beri tadbiq qilinib kelgan, muallimlarning diqqatlariga suyanagan, vijdonlariga yuklangan muqaddas bir vazifadir. Fikr insonning sharafligi, g'ayratli bo'lishiga sabab bo'lur" ^[1].

XX asrning 20-30-yillarida pedagogda bolalarga nisbatan ilmiy munosabatni singdirish zarurati va ahamiyati, o'quvchini tadqiqotchilik metodlari bilan qurollantirish, shuningdek, pedagog kadrlarni tayyorlaydigan ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqotchilik ishlarini olib borish maqsadga muvofiq ekani tushunildi. Ushbu g'oyani S.T. Shatskiy ham qo'llab-quvvatladi. Uning fikriga ko'ra, o'qituvchining asosiy maqsadi bolalar hayotida tashkilotchi, shu bilan birga tadqiqotchilikchi bo'lishi kerakligini ta'kidladi ^[2].

O'qituvchi faoliyatida tadqiqotchilik yondashuvini qo'llash zarurligi haqidagi V.A. Suxomlinskiyning fikri quyidagicha: "Agar siz pedagogik faoliyat o'qituvchiga quvonch baxsh etishini istasangiz, kundalik darslar zerikarli, monoton ko'rinishga aylanmasligi uchun har bir pedagogni tadqiqotchilikning samarali bir yo'lakchasiga boshlang" ^[3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Abdulla Avloniy o'qituvchi faoliyatiga alohida to'xtalib, bolaning fikriy taraqqiyotini oilaga emas, maktabga, muallimlar zimmasiga yuklaydi:

"Fikr tarbiyasi eng kerakli, ko'p zamonlardan beri tadbiq qilinib kelgan, muallimlarning diqqatlariga suyanagan, vijdonlariga yuklangan muqaddas bir vazifadir. Fikr insonning sharafligi, g'ayratli bo'lishiga sabab bo'lur" ^[1]. S.T. Shatskiy fikriga ko'ra, o'qituvchining asosiy maqsadi bolalar hayotida tashkilotchi, shu bilan birga tadqiqotchilikchi bo'lishi kerakligini ta'kidladi ^[2].

V.A. Suxomlinskiyning fikri quyidagicha: "Agar siz pedagogik faoliyat o'qituvchiga quvonch baxsh etishini istasangiz, kundalik darslar zerikarli, monoton ko'rinishga aylanmasligi uchun har bir pedagogni tadqiqotchilikning samarali bir yo'lakchasiga boshlang" ^[3].

Oliy ta'limning Davlat ta'lim standartida kompetensiya va kompetentlik tushunchalariga quyidagicha ta'riflar berilgan:

Kompetensiya – bilim, malaka va shaxsiy sifatlarni ma'lum sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun qo'llay olish;

Kompetentlik – shaxsning muayyan ta'lim yo'nalishi yoki mutaxassisligi bo'yicha olgan bilim, malaka va ko'nikmalari hamda shakllangan shaxsiy xislatlarini mehnat faoliyatida muvaffaqiyatli qo'llay olish qobiliyatidir ^[4].

O'zbek tilining izohli lug'atida: kompetensiya – muayyan organ yoki mansabdor shaxsning rasmiy hujjatlarda belgilangan qobiliyatlari doirasi;

Kompetensiya – shaxsning biror-bir sohadan xabardorlik, shu sohani bilish darajasi, deb izohlanadi ^[5]. O'z tadqiqotida A.X. Mahmudov esa kompetentlikka quyidagicha ta'rif bergan: "Kompetentlik – bu doimo o'zgarib borayotgan sharoitlarda yoki mutaxassisning kasbiy faoliyatini samarali olib borishga imkon beruvchi shaxsga xos integrallashgan sifatlardir" ^[6]. Tadqiqotchilik kompetensiyasining ko'rib chiqilayotgan komponentlari o'zaro integratsiya asosida samaradorlik beradi: masalan, nazariy komponent tadqiqot dasturi va natijalarni tahlil qilishda ham, diagnostika muammolarini hal qilishda ham, tadqiqotni loyihalashda ham ma'lum darajada xizmat qiladi ^[7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bugun innovatsiyalar davrida uzluksiz ta'limning barcha jabhalarida novator o'qituvchilar talab etilmoqda. Zamonaviy mutaxassis – bo'lajak pedagog nafaqat fundamental va mutaxassislik asoslarini egallagan bo'lishi kerak, balki amaliy topshiriqlarni ko'nikmalari yordamida ijodiy yecha oladigan, doimiy ravishda malakasini oshirib, o'zgaruvchan shart-sharoitlarga tez moslasha oladigan bo'lishi lozim. Bu sifatlarning barchasini bo'lajak pedagog oliy ta'lim muassasasida egallashi zarur. Bo'lajak pedagoglarning tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish zamonaviy ta'limning dolzarb masalasidir.

Pedagogning tadqiqot kompetensiyalarini rivojlantirish ta'lim amaliyotini samarali yangilash sharti bo'lib, quyidagilarga imkon beradi:

- talabalarning mavzu va shaxsiy natijalarini ta'minlash;
- o'quv jarayoni samaradorligini oshirish bo'yicha tadqiqotlar o'tkazishga ko'maklashish;
- o'qituvchining shaxsiy va professional malakalarga ega bo'lishi uchun imkoniyatlar yaratish.

Tahlil va natijalar

Hozirda O'zbekiston oliy ta'lim tizimi talabalarni yetuk mutaxassis bo'lib yetishishi uchun zarur nazariy va amaliy bilimlar bilan ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu o'z navbatida muayyan kompetensiyaning shakllanishini talab qiladi. Kompetensiyaning shakllanishida ta'lim jarayonida talabalar uchun birinchi o'rinda bilim emas, balki turli doiradagi vazifalarni hal qila olish qobiliyati muhim sanaladi. Bundan tashqari, ko'p faktorli – ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, innovatsion va axborot ko'lamiga moslasha olish qobiliyatiga ega bo'lgan shaxsni rivojlantirishda yordam beradigan kompetentlik yondashuvi kompetensiyaviy majmuani o'zlashtirishga sharoit yaratishni nazarda tutadi. Ushbu tadqiqotda ishimizning tayanch tushunchalari bo'lgan kompetensiya, ilmiy tadqiqot, ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasi, bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasi kabi atamalar mazmun-mohiyati yoritib beriladi.

“Kompetentlik” va “kompetensiya” atamaları sinonim bo'lib, bu tushunchalar O'zbekiston pedagogikasida nisbatan yangi hisoblanadi. Shuning uchun ularning turli talqinlari mavjud. Oliy ta'limning Davlat ta'lim standartida kompetensiya va kompetentlik tushunchalariga quyidagicha ta'riflar berilgan.

Kompetensiya – bilim, malaka va shaxsiy sifatlarni ma'lum sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun qo'llay olish qobiliyati; Kompetentlik – shaxsning muayyan ta'lim yo'nalishi yoki mutaxassisligi bo'yicha olgan bilim, malaka va ko'nikmalari hamda shakllangan shaxsiy xislatlarini mehnat faoliyatida muvaffaqiyatli qo'llay olish qobiliyatidir [4].

Oliy ta'limning Davlat ta'lim standartida kompetensiya quyidagicha ta'riflanadi: Kompetensiya – bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarni majmui; Kompetentlik – shaxsning muayyan ta'lim yo'nalishi yoki mutaxassisligi bo'yicha olgan bilim, malaka va ko'nikmalari hamda shakllangan shaxsiy xislatlarini mehnat faoliyatida muvaffaqiyatli qo'llay olish qobiliyatidir [4].

Demak, kompetensiya va kompetentlik tushunchalari “bilim”, “malaka” va “ko'nikma” tushunchalaridan kengroq bo'lib, ular shaxsning yo'naltirilganligi, muammolarni his qila olishi, sinchkovlikni namoyon eta olishi, moslashuvchan fikrlash kabi sifatlarni ham o'z ichiga oladi.

Bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik faoliyati bilan shug'ullanishi ularda ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasining rivojlanishiga olib keladi. Pedagoglarning ushbu kompetensiyasini shakllantirishga jamiyatdagi ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning o'sishi, shuningdek, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida mutaxassislar tayyorlashga qo'yilayotgan talablardagi o'zgarishlar sababli katta e'tibor qaratilmoqda.

Quyida tadqiqotimizda ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasining komponentlari tavsifi va ularning o'zaro bog'liqligini aks ettiruvchi jadval (1-jadval) taqdim etiladi.

1-jadval: Ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasi komponentlarining tavsifi va o'zaro bog'liqligi

Ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasi komponentlari	Kognitiv (tadqiqotchilik faoliyatiga doir bilimlar tizimiga egaligi)	Diagnostika (diagnostikaning metodlari va uslubiyotiga doir bilimlar tizimiga egaligi)	Loyihaviy-konstruktiv (ilmiy-tadqiqotchilik faoliyatining tashkillash qobiliyati)	Faoliyatli (bilimlardan tadqiqot ko'nikmalari tizimi sifatida foydalanish tajribasi)	Refleksiv komponenti (refleksiv qobiliyatlar)	Kommunikativ (kommunikativ qobiliyati)
Kognitiv	Tadqiqotning nazariy modelini yaratish, tadqiqot ob'yekti va mavzusini aniqlash qobiliyati	Diagnostik metodlarni bilish	Diagnostika natijalarini hisobga olgan holda gipotezani aniqlashtirish qobiliyati	qayta o'qitilish jarayonida nazariy jihatdan tushuna olish qobiliyati	Tadqiqot jarayoni va uning natijalarini nazariy izohlash qobiliyati	Muloqot vositalarini munosib foydalana olish
Diagnostik	O'rganilayotgan tadqiqot predmetining mezonlari ko'rsatkichlarini aniqlash maqsadida nazariy tahlil o'tkaza olish	Tadqiqot predmetining real holati modelini yarata olish	Oraliq diagnostika metodlarini loyihalash	Oraliq diagnostikani amalga oshirish	Ekspirimental ish natijalarini kuzatishda diagnostika va uslubiyotga ega bo'lishi	O'zaro munosabatlar, samarali aloqa o'rnatish qobiliyati

Loyihaviy-konstruktiv	Tadqiqot maqsadini aniqlay olish va tadqiqot gipotezasini ilgari sura olish qobiliyati	Diagnostikaning loyihalash va rejalashtirish bosqichlarini amalga oshira olish	Eksperimental va tadqiqotning qidiruv faoliyati dasturini tuza olish, ob'ektning kelajakdagi holati va unga erishish usullari modelini yaratish	Qayta o'qitilish jarayoniaga o'zgartirish kiritish olishga tayyorligi	Tadqiqot predmetini rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlarini, uni takomillash tirish bo'yicha tavsiyalarni diagnostika qila olish qobiliyati	Muloqotni tashkillash va qo'llab-quvvatlay olishi
Faoliyatli	Ma'lumot resurslari bilan ishlay olish	Diagnostika jarayonlari va ularni belgilash natijalarini amalga oshirish	Gipotezani amalga oshirish uchun vositalar tizimini loyihalash va relaxashtirish	Predmet modelini avvalgi holatdan yangi holatga o'tkazish	Tadqiqotning operatsion va protsessual jihatlarini baholash	Muloqotni tashkillash va qo'llab-quvvatlay olishi
Refleksiv	Nazariy materialni talqin qilish, nazariy komponentning shakllanishini o'z-o'zini baholay olish qobiliyati	Ishni borishini tahlil qilish, diagnostika natijalarini talqin qilish, tadqiqot davomida yuzaga keladigan muammolarni o'z-o'zini tahlil qilish qobiliyati, diagnostika komponentini o'z-o'zini baholash	Tadqiqot predmetini o'zgartirish dasturini tahlil qilish, o'z-o'zini shakllantirishda tegishli komponent	Qayta o'qitishning oraliq samarasini talqin qilish qobiliyati, ushbu komponentning shakllanishini baholash	Sharhlash qobiliyati o'zgarishning oraliq effektlari, ushbu komponentning shakllanganligini baholash	O'z faoliyatining o'zini o'zi tahlil qilish, yangi modelni dastlabki model bilan taqqoslay olish qobiliyati
Kommunikativ	Hissiy va oqilona ma'lumot larni yetkaza bilish	Diagnostik jarayonlarda ishtirokchilar bilan aloqa o'rnatish	O'zaro ta'sirni taxmin qilish, muloqotni qayta o'qitish usuli sifatida qo'llash	Tadqiqot jarayoni ishtirokchilari bilan konstruktiv hamkorlikni o'rnatish	Tadqiqot jarayonida ishtirokchilarda yuz bergan o'zgarishlar to'g'risidagi ma'lumotlarni talqin qilish, tadqiqotchining o'zi bilan suhbat	Tadqiqot jarayonining barcha ishtirokchilarining o'zaro ta'sirini ta'minlay olishi

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, tadqiqotchilik kompetensiyasining ko'rib chiqilayotgan komponentlari o'zaro integratsiya asosida samaradorlik beradi: masalan, nazariy komponent tadqiqot dasturini ishlab chiqishda, natijalarni tahlil qilishda, diagnostik muammolarni hal qilishda hamda tadqiqotni loyihalashda muayyan darajada xizmat qiladi [7].

XULOSA

Tadqiqotchilik kompetensiyasi komponentlari turlarini aniqlash tadqiqot siklining muayyan muammosini hal qilishda ularning ustuvorligini belgilaydi. Shunday qilib, komponentlar o'zaro bog'liq bo'lib, ularning integratsiyasi natijasida talabalarda shakllangan tadqiqotchilik kompetensiyasi yuzaga keladi. Tadqiqotchilik kompetensiyasi komponentlarini shakllantirishda biz yangi, noaniq, muammoli vaziyatlarda harakat qilish imkonini beradigan ko'nikmalarga alohida e'tibor qaratishimiz zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A. Avloniy. Turkiy Guliston, yoxud axloq / Hurshid Davron kutubxonasi. – Toshkent, 2016.
2. С. Т. Шацкий: Работа для будущего: документальное повествование. Книга для учителя / В. И. Малинин, Ф. А. Фрадкин. – Москва: Просвещение, 1989. – 222, [1]+ с. : портр.
3. В. А. Сухомлинский. Разговор с молодым директором школы / Москва: Просвещение, 2021.
4. Oliy ta'limning Davlat ta'lim standarti. O'z DST 3556:2021.
5. O'zbek tilining izohli lug'ati, 2014–2025-yillar / Toshkent, 2025.
6. А. Махмутов. Урок в современной школе / Изд-во: Край. – Санкт-Петербург, 2002.
7. Н. А. Абдуллаева. Развитие научной деятельности у будущих учителей при помощи технологии "Event" // Kasb-hunar ta'limi, №3, 2025.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.